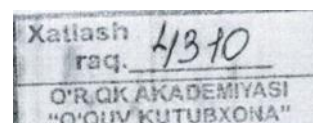

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҚУРОЛЛИ КУЧЛАРИ АКАДЕМИЯСИ

ТИЛЛАР КАФЕДРАСИ

**БУЮК ШОИР АЛИШЕР НАВОИЙ ТАВАЛЛУДИНИНГ
580 ЙИЛЛИГИГА БАҒИШЛАНГАН
“АЛИШЕР НАВОИЙ ИЖОДИЙ МЕРОСИНИНГ БАШАРИЯТ
МАЪНАВИЙ-МАЪРИФИЙ ТАРАҚҚИЁТИДАГИ ЎРНИ”
*мавзусидаги халқаро давра суҳбати материаллари тўплами***

Тошкент – 2021

“Алишер Навоий ижодий меросининг башарият маънавий-маърифий тараққиётидаги ўрни” мавзусида ўтказилган халқаро давра суҳбати материаллари. – Тошкент, 2021.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 19 октябрь куни буюк шоир “Алишер Навоий таваллудининг 580 йиллигини нишонлаш” тўғрисидаги қарорини амалга ошириш, ҳамда шоирнинг ижодий меросини чуқур ўрганиш ва оммалаштириш, Қуролли Кучлар Академияси профессор-ўқитувчилари томонидан таълим-тарбия жараёнларини юқори савияда режалаштириш, ташкиллаштириш ва ўтказиш, ундаги долзарб муаммолар ва уларни ечиш йўлларини муҳокама қилиш, ўзаро фикр алмашишга йўналтирилган тадбирларни ўтказиш мақсадида ташкиллаштирилди.

(Баённома № 6, 9.02. 2021).

Масъул муҳаррир:

Тиллар кафедраси мудири

Профессор С.Я. Абдуллаева

Таҳрир хайъати:

Доцент Н.З.Юсупова

Доцент Ш.И.Ертаев

Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари Академияси.2021

«Муфрадот», «Мезон ул-авзон», «Муҳокаматул луғатайн».

Бошқа асарлари:

«Муншаот», «Вақфия», «Назм ул-жавоҳир», «Маҳбуб ул-қулуб».

Хулоса қилиб айтганда, Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Ўзбекистон Ёшлари Форумида сўзлаган нутқида таъкидланганидек, “Ёшлар — Хоразмийлар, Фарғонийлар, Беруний ва Ибн Синолар, Улуғбек, Навоий ва Бобурлар авлодидир”[1]. Бугун Ўзбекистон сиёсатида бутун эътибор жамият ва унда яшовчи инсонларнинг барқарорлиги ва тараққиётига қаратилган. Улуғ бобокалонимиз Алишер Навоий ўзининг «Вақфия» асарида: «Бутун осмон ва осмондаги жами нарсалар, бутун ер юзи ва ер юзидаги барча жониворлар, ҳамма денгизлар ва унда мавжуд барча нарсалар, ҳамма мамлакатлар ва уларда бор жами неъматлар - бари энг яхши нарсалар – инсон учун, унинг бахт-саодати учун яратилган, буларнинг жами инсонга хизмат қилмоғи керак», [2] - деб ёзган эди. Бундан олти аср илгари айтилган бу фикрдан инсон буюк ақл-заковат эгаси, оламнинг сарвари эканлигини англаш мумкин.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 25 декабрдаги Ўзбекистон Ёшлари Форумида сўзлаган нутқи. “Халқ сўзи” газетаси, 2020 йил, 26 декабрь
2. Туленов Ж., Гофуров З. Фалсафа. -Т.: Ўқитувчи, 1997. -Б.251.

SHANZODA SHOHG‘ARIBGA NASIHATLAR

Alisher Navoiy nomidagi

Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti, Filologiya fanlari

nomzodi A.Dehqonov

Alisher Navoiy “Xamsa” tarkibidagi dostonlarida Sulton Husayn Boyqaroning o‘g‘illari – shahzodalarga alohida boblar bag‘ishlab, bu boblarda ularga juda samimiy nasihatlar qiladi. Dostonlardagi shahzodalarga bag‘ishlangan boblar ichida “Farhod va Shirin” dostonining oxirida, 53-bobidagi Shohg‘arib Mirzoga qilingan nasihatlar alohida ajralib turadi. [2, 460-468].

Shohg‘arib Mirzo – Sulton Husayn Boyqaroning Hadichabegimdan tug‘ilgan o‘g‘li. U 1470/71-yilda Hirot shahrida tug‘ilgan. U haqda Zahiriddin Muhammad Bobur “Boburnoma”da quyidagicha yozadi: “Yana Shohg‘arib Mirzo edi, bukri edi. Agarchi hay’ati yomon edi, tab’i xo‘b edi. Agarchi badani notavon edi, kalomi marg‘ub edi. “G‘aribiy” taxallus qilur edi, devon ham tartib qilib edi. Turkiy va forsiy she’r aytur edi... Necha mahal Hiriyl hukumatini Sulton Husayn Mirzo Shohg‘arib Mirzog‘a berib edi. Otasining zamonida o‘q naql qildi. Andin o‘g‘ul-qiz qolmadi”. [10, 149].

(Yana Sulton Husayn Boyqaroning o‘g‘illaridan biri Shohg‘arib Mirzo bo‘lib, u bukri edi. Badani nogiron bo‘lsa ham, she’rlari dilga yoqimli bo‘lib,

she'rlariga "G'aribiy" deb taxallus qo'yardi. Devon ham tuzgan. Turkiy va forsiy tilda she'r yozardi. Hirot shahri hokimligini Sulton Husayn Boyqaro bir necha vaqt Shohg'arib Mirzoga bergandi. Otasining zamonida dunyodan o'tdi. Undan farzand qolmadi.)

Alisher Navoiy "Majolisun-nafois" tazkirasida Shohg'arib Mirzo haqida shunday deydi: "Shohg'arib Mirzo – sho'x tab'liq va mutasarrif zehnik va nozik taxayyuliy va daqiq taaqquliy yigitdur. Nazm va nasrda naziri ma'dum va mutaxayyila va hofizada adiyli noma'lum. Ov va qush xotirig'a marg'ub va qurro va o'qush ko'ngliga mahbub... Devon ham jam' qilibtur. Yaxshi matla'lari bu muxtasarg'a sig'mas, magar yana bir kitob bitilg'ay". [8, 256].

(Shohg'arib Mirzo – quvnoq tabiatli, zehni kuchli, xayol dunyosi keng, nozik narsalarni ham aqli anglaydigan yigit. Nazm va nasrda unga teng keladigan kishi yo'q. Tasavvur kengligi va zehn o'tkirligida unga o'xshash odam topilmaydi. Ov va qushlarni juda yaxshi ko'radi. Qur'on qiroat qilishni va kitob o'qishni juda sevadi. Devon ham tuzgan. Yaxshi matla'lari bu qisqacha kitobga sig'maydi. Uning she'rlari haqida yana bir kitob yozish kerak.)

Alisher Navoiy "Majolisun-nafois"da Temuriy shahzodalardan birortasi haqida Shohg'arib Mirzo haqida aytganchalik maqtov so'zlarini aytmaydi. Birortasining she'rlaridan namuna keltirganda Shohg'arib Mirzoning she'rlaridan namuna keltirganchalik ko'p namuna keltirmaydi. Navoiyning Shohg'arib Mirzoga bo'lgan mehri boshqacha iliy va samimiy edi.

Shohg'arib Mirzo 1496-yilda vafot etgan. Alisher Navoiy unga bag'ishlab marsiya ham yozgan. [7, 513-515].

Ma'lumki, Alisher Navoiy "Xamsa" dostonlarida Sulton Husayn Boyqaroning o'g'illaridan uch nafariga maxsus boblar bag'ishlagan. Bular Badiuzzamon Mirzo, Shohg'arib Mirzo va Muzaffar Husayn Mirzolaridir.

Badiuzzamon Mirzo va Muzaffar Husayn Mirzolarga bag'ishlangan boblarda Navoiy asosan shahzodalarni madh qiladi, ularning fazilatlarini zikr etib, hukmronlik bilan bog'liq eng zarur nasihatlarini aytib o'tadi.

Shohg'arib Mirzoga bag'ishlangan bob ham shahzodaning madhi bilan boshlanadi. Lekin boshqa shahzodalar madhida asosan ularning hukmdorlik sifatleri, podshohlarga xos fazilatleri xususida so'z borgan bo'lsa, Shohg'arib Mirzo madhida ko'proq uning insoniy fazilatleri, go'zal xulqi vash etiladi. Bu mazmun bobning nasriy debochasidanoq boshlanadi:

"Saltanat shajarasining samarasi va xilofat bog'ining shajarasi, hidoyat avjida manzil etgan, tamalluqning nihoyatiga yetgan, riyo qasri bunyodin qo'nqarg'on, balog'at ayvonida ot chiqorg'on, ya'ni sulton zodai olam Abulfavoris Shohg'arib Bahodir...".

(Saltanat daraxtining mevasi, xilofat bog'ining daraxti, hidoyat osmonida manzil tutgan, tamalluq (ulug'larga, ustozlarga xizmat qilish)ning nihoyatiga yetgan, riyo binosini poydevori bilan ag'dargan (riyo – odamlarning ko'zi uchun bir yaxshi ishni qilish), balog'at ayvonida ot chiqargan, ya'ni olam sulton zodasi Abulfavoris Shohg'arib Bahodir...)

Agar “Farhod va Shirin” dostoni 1484-yilda yozib tugatilganligini e’tiborga olsak, bu paytda Shohg‘arib Mirzo 13-14 yoshlarda bo‘lgan. Navoiy hali yosh bola bo‘lgan shahzodaning noyob she’riy iste’dodini o‘sha vaqtdayoq ilg‘ay olganini yuqoridagi misoldan sezishimiz mumkin. Navoiy shahzodaga bag‘ishlangan bobning dastlabki baytlaridanoq uning so‘zga – she’rga qobiliyatli ekanligini ta’kidlaydi:

*Qayu shahzoda ul koni malohat,
Takallum vaqti daryoyi fasohat.
Fasohat bobida shahg‘a qarib ul,
Bori shahlar fasihi Shohg‘arib ul... [2, 461].*

“Xamsa” dostonlarida Husayn Boyqaroning o‘g‘illari – shahzodalarga bag‘ishlangan boblar mazmunini uch qismga ajratish mumkin:

1. Madh qismi.
2. Nasihat qismi.
3. Duo qismi.

Madh qismida Navoiy so‘z borayotgan shahzodaga xos bo‘lgan fazilatlarni sanab o‘tadi. Albatta, bu qismda Husayn Boyqaroning ham vasfi qisqacha bo‘lsa-da so‘z borayotgan shahzodaga bog‘liq holda keltirib o‘tiladi.

Madh qismi tugagach, nasihat qismiga o‘tiladi. Nasihat ham har bir shahzodaning fe’l-atvoriga, faoliyat yo‘nalishiga, qiziqishlarining doirasiga mos ravishda olib boriladi. Ularga hukmdorlik ishlarida zarari tegishi mumkin bo‘lgan ishlarni sanab, ulardan ehtiyot bo‘lishni tayinlaydi. Masalan, Badiuzzamonga qilingan nasihatda (“Hayratul-abror” dostoni, 50-bob) so‘zni dunyoning o‘tkinchiligidan, umrning bevafoigidan boshlab, so‘ng har bir ishda Tangrini yodda tutishni tayinlaydi. So‘ngra shahzodaga birma-bir o‘z nasihatlarini bayon qiladi. Bu yerdagi nasihatlar mazmuni asosan hukmdorlik, podshohlik faoliyati bilan bog‘liq o‘gitlardir.

Shohg‘arib Mirzoga qilingan o‘gitlar esa mazmunan butunlay boshqa yo‘nalishda. Navoiy bu o‘rinda shahzodani ma’naviy kamolotga da’vat qiladi, ilmgga targ‘ib etadi. Shoir o‘z o‘gitini hikmatli so‘z darajasiga chiqqan mashhur bayti bilan boshlaydi:

*Quyoshlik istasang kasbi kamol et,
Kamol ar kasb etarsen, bemalol et. [2, 462].*

(Quyoshdek olamga nur sochishni istasang, ma’naviy kamolga yetishni kasb qilgin. Kamolotga erishishni istaydigan bo‘lsang, boshqalarga maloling – og‘irliging tushmagan holda kamolotga erishgin.)

Shundan so‘ng Navoiy ilmning fazilatlari haqida so‘z boshlaydi:

*Kishi ta’limdin topsa malolat,
Topar ilm ahli ollinda xijolat...
Birovkim qilsa olimlarga ta’zim,
Qilur go’yoki payg‘ambarga ta’zim.
Hadis o’lmish nabiyydin bo’yla hodis,
Ki: “Olim keldi payg‘ambarga voris”. [2, 462].*

Bu bobda soʻz asosan ilm va olimlarning fazilati haqida borganidan bilish mumkinki, Shohgʻarib Mirzo nihoyatda ilmga intiluvchan, ilmga chanqoq yigit boʻlgan. Biz buni yuqorida “Majolisun-nafois”dan olingan iqtibosda ham koʻrgan edik.

“Xamsa”ning boshqa shahzodalarga bagʻishlangan boblarida ilm va olimlar xususida umuman soʻz ochilmaydi. Navoiy, yuqorida aytib oʻtganimizdek, oʻz nasihatlarini shahzodalarning qiziqish doirasiga moslab yoʻnaltiradi. Navoiy Shohgʻarib Mirzoga nasihat qilar ekan, soʻz faqat ilm mavzusida boradi. Navoiy yosh shahzodaga faqat ilmning sharafi va izzati haqida soʻzlash bilangina cheklanmaydi. Uni ilm izlashga targʻib qiladi, qiziqtiradi. Uzoq va yaqin oʻtmishda oʻtgan podshohlardan ilm yoʻlini tutganlari, yaʼni Iskandar va Mirzo Ulugʻbeklarning nomlari yaxshilik bilan boqiy qolganligini taʼkidlaydi:

*Sikandar topti chun ilmu hunarni,
Ne yangligʻ oldi, koʻrgil, bahru barni.
Aningdek saltanat ahli koʻp erdi,
Qayu birga bu navʻ ish dast berdi?..
Temurxon naslidin sulton Ulugʻbek
Ki, olam koʻrmadi sulton aningdek...* [2, 463].

Shundan soʻng Navoiy ilmlar ichidan eng sharaflini boʻlganlarini sanab keltiradi:

*Guzar qil har necha ilm oʻlsa hosil,
Chu din ilmigʻa yetting ayla manzil...* [2, 463].

(Har qancha ilm hosil qilsang, toʻxtamay oʻtib ketaver, din ilmiga yetib kelsang, shunda toʻxtab manzil qil.)

Keyin Navoiy din ilmlari ichida ham sharaflini boʻlganlarini ajratib koʻrsatib, avvalo, fiqh, hadis va tafsir ilmini oʻrganishni shahzodaga tavsiya qiladi. Din ilmlarini puxta egallagach, tib ilmini ham oʻrganish foydali ekanini taʼkidlaydi:

*Va lekin tibbu hikmat ham erur xoʻb
Ki, sihatdur kishi jismida matlub.* [2, 463].

(Fiqh, hadis, tafsir va tib ilmlarini oʻrgangach, tarix ilmini oʻrganishga ragʻbat qilsang, unda koʻp ibratli voqealarni topasan, – deya soʻzini davom ettiradi Navoiy. – Tarix sahifalarini varaqlasang, qanchadan qancha podshohlar yashab oʻtganini, bu koʻhna dunyo barchasidan qolib ketayotganini koʻrsasan. Ulardan yo yaxshi, yo yomon ot qoldi. Sen nima boʻlganda ham jahonda noming yaxshilik bilan qolishiga sabab boʻladigan ishni qilgin. Haq taoloning qaytargan ishidan qayt, qilishga buyurgan ishini qil.)

Shundan soʻng Navoiy shahzodaga shunday hikmatli nasihatlarini qiladiki, bu nasihatlar 13-14 yoshli bolaga qilinayotgan oʻgitlarga oʻxshamaydi. Aksincha, hayotda ancha issiq-sovuqni koʻrgan, koʻpgina ishlarni tajribadan oʻtkazgan insonga qilinayotgan nasihatlariga oʻxshaydi:

*Vagar hikmatqa boʻlsa iltifoting
Ki, Nuh umricha boʻlsun hayoting...
Nekim boʻlsa mizojingʻa guvoro,
Anga koʻp mayl qilma oshkoro.*

Bu soʻzni ahli hikmat debdurur xoʻb:

“Yamondin oz behkim, yaxshidin koʻb...” [2, 466].

(Agar sening hikmatga mayling boʻlsa, umring Nuh hayoticha boʻlsin. Mizojingga yoqqan narsaga koʻp mayl koʻrsataverma. Chunki hikmat ahli: “Yaxshi narsaning koʻp boʻlganidan koʻra yomon narsaning oz boʻlgani yaxshidir”, deb aytganlar.

Agar tarixni oʻrganadigan boʻlsang, oʻtgan podshohlarning qanday ish tutganiga nazar sol. Qaysi biri elga zulm qildi, qaysi biri adolat qildi. Qaysi ishdan mamlakat obod boʻldi-yu, qaysi ishdan vayronalikka yuz tutdi. Lashkar tartibi qanday tuziladi, dushman qoʻshini saflari qanday buziladi, bularni ham oʻtgan podshohlarning ishlaridan oʻrgan. Din ishi qanday ishlar bilan taraqqiy qiladi, oxirat ishlari nimadan zarar topadi. Qaysi ish qaysi podshohning sifati boʻlib, olamda uning yaxshi oti qolishga sabab boʻlganini tarixni oʻqiganingda bilib olasan, – deydi Alisher Navoiy soʻzini davom ettirib. – Tiniq fikring bilan bularni anglab olsang, bu bilganlaring dunyoda senga foyda keltiradi, oxiratda ham yaxshilikka sabab boʻladi.

Bu mening qalamim yozgan narsalar taʻbingga noxush botmasdan, ularga ehtiyoj boʻlgan paytda aytganlarimga rioya qilsang va yaxshi natijalar topsang, men koʻrsatgan yoʻl-yoʻriqlar foyda bersa, mening ruhimni ham duo bilan eslagin. Mening pandlarim senga naf berganiday, sening duoying ham menga naf beradi.)

Navoiy shahzodalar – Badiuzzamon, Shohgʻarib va Muzaffar Mirzolarga qilgan pandlarining oxirida ularning har biriga albatta otasiga itoat qilishini taʻkidlaydi. Ularning saodati – otaga itoatda ekanini tayinlaydi. Alisher Navoiyning bu pandlari qisqa, lekin oʻta taʻsirchan, maʼnoli va bashoratnamo edi.

Masalan, 1. “Hayratul-abror”da Badiuzzamonga qilgan pand:

Zoda murid u otani pir bil,

Har ishida hukmiga taʻsir bil.

Boʻlma bu pir ollida taqsirlik,

Istar esang davlat ila pirlig. [1, 328].

(Farzandni murid-u otani pir bilgin, farzandning har bir ishida bu munosabatning taʻsiri borligini bilgin. Modomiki shunday ekan, davlatga va ulugʻ yoshga yetishni istasang, bu pir (yaʼni otang)ga xizmat qilishda kamchilikka yoʻl qoʻymagin.)

2. “Farhod va Shirin”da Shohgʻarib Mirzoga pand:

Nechukkim, shoh topmish dinu dunyi,

Sanga ham yetgay ushbu ikki maʼni.

Bu ikki ishni gar qilsang tavaqquʻ,

Ne ishkim shah qilur, qilgʻil tatabbuʻ. [2, 467].

(Shoh (Husayn Boyqaro) din-u dunyo saodatini topganidek, senga ham bu ikki neʼmat (din va dunyo saodati) yetishadi, qachonki mana bu ikki ishni doim eʼtiborda tutsang: bunda shoh (yaʼni otang)ning tutgan ishlariga ergashgin!)

3. “Saddi Iskandariy”da Muzaffar Mirzoga bagʻishlangan pandnomada:

Ikinch ulki, qil xizmati volidayn,

Bil ul ikining qullugʻin farzi ayn.

*Agar istasang dunyovu oxirat,
Bugun saltanat, tongla kun – mag‘firat.
Ki, Haqdin rizo hosil etmak budur,
Rizo demayin, Haqqa yetmak budur. [5, 554].*

(Ikkinchi nasihatim shuki, ota-onangning xizmatini qil. Agar dunyo-yu oxiratning yaxshiligini, dunyoda saltanat-u oxiratda Allohning mag‘firatini istasang, bu ikkovlariga xizmat qilishni farzi ayn deb bil. Haqning roziligini olish ota-onangga xizmat qilish bilan bo‘ladi. Haqning roziligi emas, Haqqa yetishishning o‘zi mana shudir.)

“Farhod va Shirin”dagi o‘gitlardan Alisher Navoiyning Shohg‘arib Mirzoga katta umidlar bog‘lagani sezilib turadi. Oradan 14 yilcha vaqt o‘tib bitilgan “Majolisun-nafois” tazkirasidagi Shohg‘arib Mirzo haqida yozilgan so‘zlardan esa ulug‘ shoirning o‘sha umidlari oqlanganini, bu shahzoda ulg‘ayib barkamol, ilmga muhabbatli, tavozeli va odobli yigit bo‘lganini bilib olamiz.

“Xamsa” dostonlaridagi yosh shahzodalarga bag‘ishlangan boblarda Alisher Navoiy ularga jonkuyarlik bilan otalarcha samimiy nasihatlar qiladi. Ular rioya qilishi lozim bo‘lgan ishlar bilar birga ehtiyot bo‘lishi shart bo‘lgan bir necha holatlarni ham aytib o‘tadi. Bu nasihatlarda Navoiy o‘zining yaqin do‘sti Sulton Husayn Boyqaro davlatining sadoqatli xizmatchisi, hukmdorning yaqin va sirdosh do‘sti, shahzodalarning mehribon va jonkuyar murabbiyi sifatida namoyon bo‘ladi. Bu o‘rinlarda Navoiyning ushbu saltanatning kelajagi uchun xavotir olayotgani sezilib turadi. Afsuski, Alisher Navoiy va Husayn Boyqaroning vafotidan so‘ng Xurosonda ro‘y bergan voqealar ulug‘ shoirning xavotirlari bejiz emasligini ko‘rsatdi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Alisher Navoiy. Hayratul-abror. MAT. 20 tomlik. 7-tom. – T.: 1991. – B. 392.
2. Alisher Navoiy. Farhod va Shirin. MAT. 20 tomlik. 8-tom. – T.: 1991. – B. 544.
3. Alisher Navoiy. Layli va Majnun. MAT. 20 tomlik. 9-tom. – T.: 1992. – B. 356.

“САДДИ ИСКАНДАРИЙ” ДОСТОНИДА ҲАРБИЙ ВАТАНПАРВАРЛИК МОТИВЛАРИ

*ҚК Академияси
ҲТМ педагог кадрлари малакасини
ошириш маркази доценти,
ф.ф.н., Д.ХОЛИҚОВА*

Ватанимиз равнақи, халқимиз фаровонлигини ошириш билан бир қаторда маънавият, адабиёт, санъат оламида ҳам туб ўзгаришлар амалга оширилмоқда. Президентимизнинг Олий Мажлисга Мурожаатномасида «Биз ўз олдимизга мамлакатимизда Учинчи Ренессанс пойдеворини барпо этишдек улут мақсадни қўйган эканмиз, бунинг учун янги Хоразмийлар, Берунийлар, Ибн Синолар, Улуғбеклар, Навоий ва Бобурларни тарбиялаб берадиган муҳит ва

Мундарижа

1. Солиев С. Навоийни билмаса ўзбек.	4
2. Қуронбеков А. Алишер Навоий асарлари тилини ўрганиш муаммолари	5
3. Исҳоқов М. Алишер Навоий “Ҳазоин ул-маоний” девонларида сарлавҳалар бадиияти ҳақида.....	9
4. Рашид Зоҳид. Бир байт шарҳи.....	11
5. Hüseyn Kaba. Türk dünyasının bilgisi ali şir nevâî ve etkisi.....	14
6. Ғаниев А. Алишер Навоий миллий маънавиятимиз даҳоси	16
7. Алимбеков А. Алишер Навоий ҳақида турк достони.....	20
8. Liu Min. The comparison of uzbekistan Alisher Navoi and china's confucius.....	24
9. Абдуллаева С., Хожиева Ш. Алишер Навоийнинг “Хамса” асаридаги ахлоқий ғоялари.....	28
10. Маматқобилов Т., Алимов Ш.. Алишер Навоийнинг ижтимоий – сиёсий карашлари.....	31
11. Dehqonov A. Shahzoda shohg‘aribga nasihatlar.....	33
12. Холиқова Д. “Садди Искандарий” достонида ҳарбий ватанпарварлик мотивлари.....	38
13. Атаев Ш. Навоий ижодида “Хамса”нинг тўтган ўрни.....	42
14. Джураев Ш. Алишер Навои - Основоположник узбекского литературного языка, великий гуманист и создатель.....	43
15. Икрамов Ш. Алишер Навои в европейской литературе.....	45
16. Юсупова Н. Навоий ижодида аёл сиймоси.....	50
17. Ертаев Ш. Алишер Навоий устозларга ўрнак устоз.....	54
18. Имамова Ш. Alisher Navoiy hayoti hammamiz uchun ibratdir.....	56
19. Пернопасова Е. Мир Алишер Навоий жаҳон адабиётининг буюк санъаткорларидандир.....	58
20. Nuriddinova D. The lexis of Alisher Navoi’s historical works.....	60
21. Bakirova A. Alisher Navoi and his epoch in the context of Uzbekistan art culture development.....	63
22. Ражабова О. Алишер Навоий - ўзбек тилининг асосчиси.....	64
23. Garparova N. Sharq adabiyotida xamsachilik an’analari.....	65
24. Абдуллаева Г. Роль Алишера Навои в мировой культуре.....	69
25. Абдураимова Ш. Алишер Навои – великий поэт и мыслитель Узбекского народа.....	71
26. Тўраева Н. Сўз мулкининг султони.....	73
27. Ахунова М. Алишер Навоий-сўз мулкининг султони.....	77
28. Алибаева У. Алишер Навоий ғазалларида мақол ва иборалар таҳлили.....	79
29. Abduvaliyeva M. Alisher Navoiy ijodining tarbiyaviy ahamiyati	82